

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

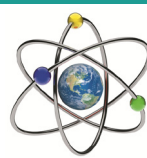
№10(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 98 sahifa,
2-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Raqamli oliy ta'lim boshqaruvida kommunikativ kreativlikni rivojlantirishning tashkiliy pedagogik mexanizmi	10
Mamatova Xilola Muxiddinovna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlari: tizimli tahlil va strategik yondashuvlar	14
Zamira Nishanova	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqot va ijodiy faoliyat orqali o'zini namoyon etish ko'nikmalarini shakllantirish	17
Abdug'afforova Navbahoroy Botirjon qizi	
Raqamli sivilizatsiya davrida oliy ta'limda axborot-analitik kompetensiyani shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari	22
Oybek Davlatov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda o'yin texnologiyalarining ahamiyati	27
Bekmuhammedova Muhlisa Abdusattarovna	
Jaloliddin Rumiy asarlarida komil inson va shaxsiy kamolot masalalari	33
Qodirova Madina Odiljon qizi	
Interfaol ta'lim texnologiyalari asosida o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	37
Ergasheva Shaxnoza Baxtiyor qizi	
Rhythmic Gymnastics: a Harmony of Art and Sport	42
Hurshida Murzoyeva	
Sport to'garaklari mashg'ulotlarining talaba-yoshlar jismoniy rivojlanishiga ta'siri	46
Jabborova Sevara Asroqul qizi	
Inklyuziv ta'lim sub'yektlari hamkorligini boshqarishning innovatsion pedagogik mexanizmlari	51
Kuranboyeva Ozoda Xakimovna	
Maktabdan tashqari ta'lim muhitining o'quvchilar ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ta'sir etuvchi pedagogik omillari	57
Mexriniso Nosirova	
Yangi O'zbekistonda maktabgacha va maktab ta'limi tizimi uchun zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashning rivojlanish istiqbollari	61
Sodiqova Yulduzxon Maxamat qizi	
Integrating Culture in Language Teaching and Developing Intercultural Tolerance: Pedagogical Approaches and Classroom Implications	65
Tairova Ruzakhon Umidbek qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida darsga ijobiy munosabatlarni shakllantirish va rivojlantirish texnologiyalari	71
Tursunbayeva Yulduz	
Sun'iy intellekt asosidagi adaptiv ta'lim muhitining pedagogik-psixologik nazariy asoslari	75
Xakimov Utkirbek Ilhomjon o'g'li	
O'zbek xalq cholg'ulari orkestri ijrochiligi san'atining rivojlanish tarixi va uning pedagogik ta'limdagi o'rni ...	79
Miskinova Sabina Ziyadxon qizi	
Преодоление узбекско-русской лингвокультурной интерференции при текстоворждении студентов-филологов: методический аспект	85
Тахирова Маъсуда Абдужаббор кизи	
Инновационные методы преподавания русского языка в вузах Узбекистана: развитие коммуникативной и речевой компетенции учащихся	91
Шокаримова Камола Абдуллаевна	

YANGI O'ZBEKISTONDA MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI TIZIMI UCHUN ZAMONAVIY PEDAGOG KADRLAR TAYYORLASHNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Sodiqova Yulduzxon Maxamat qizi

Qarshi shahar 20-umumiy o'rta ta'lim maktabi

Tarix fani o'qituvchisi

yulduzsodiqova8@gmail.com

Annotatsiya: So'nggi o'n yillikda O'zbekiston ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan tub islohotlar orasida pedagog kadrlar masalasi alohida o'rin tutadi, chunki har qanday ta'lim islohotining pirovard natijasi bevosita sinf xonasi yoki maktabgacha ta'lim tashkiloti guruhidagi pedagogning kasbiy mahoratiga bog'liq. Tadqiqot jarayonida rasmiy normativ-huquqiy hujjatlar, Milliy statistika qo'mitasining ochiq ma'lumotlari, tarmoq vazirligining pedagog kadrlar attestatsiyasiga oid ma'lumotlari, shuningdek, so'nggi ilmiy nashrlarda keltirilgan xulosalardan foydalanilgan. Pedagog kadrlar sonining o'sishi bilan bir qatorda, ularning malaka tarkibida hududlar o'rtasida sezilarli tafovutlar saqlanib qolmoqda. Mazkur holat yaqin istiqbolda hal etilishi lozim bo'lgan asosiy vazifalardan biri hisoblanadi.

Kalit so'zlar: pedagog kadrlar, maktabgacha ta'lim, dual ta'lim, malaka toifasi, kadrlar tayyorlash tizimi, ta'lim islohoti, hududiy tafovut.

Abstract: Among the major reforms implemented in Uzbekistan's education system over the past decade, the issue of teaching personnel occupies a particularly important place, since the ultimate outcome of any educational reform directly depends on the professional competence of teachers in school classrooms or groups of preschool educational organizations. The study draws on official regulatory and legal documents, open data from the National Statistics Committee, information from the relevant ministry on teacher certification, as well as findings reported in recent scientific publications. Alongside the growth in the number of teaching personnel, noticeable regional disparities in their qualification structure persist. Addressing these disparities remains one of the key priorities for the near future.

Key words: teaching personnel, preschool education, dual education, qualification category, teacher training system, education reform, regional disparities.

Аннотация: Среди масштабных реформ, осуществляемых в системе образования Узбекистана в последнее десятилетие, особое место занимает вопрос педагогических кадров, поскольку конечный результат любой образовательной реформы непосредственно зависит от профессионального мастерства педагога в школьном классе или группе дошкольной образовательной организации. В ходе исследования использованы официальные нормативно-правовые документы, открытые данные Национального комитета по статистике, сведения отраслевого министерства об аттестации педагогических кадров, а также выводы, представленные в последних научных публикациях. Наряду с увеличением численности педагогических кадров сохраняются заметные межрегиональные различия в структуре их квалификационных категорий. Данная ситуация является одной из основных задач, требующих решения в ближайшей перспективе.

Ключевые слова: педагогические кадры, дошкольное образование, дуальное образование, квалификационная категория, система подготовки кадров, реформа образования, региональные различия.

KIRISH

Yangi O'zbekistonda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida maktabgacha va maktab ta'limi uchun zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ta'lim mazmunining yangilanishi, raqamli texnologiyalarning joriy etilishi va pedagogik yondashuvlarning takomillashuvi o'qituvchi va tarbiyachilardan yangi kasbiy kompetensiyalarni talab qilmoqda.

Shu sababli pedagog kadrlar tayyorlash tizimini ta'lim amaliyoti bilan uyg'unlashtirish, nazariy bilim va amaliy ko'nikmalarni birgalikda shakllantirish, dual ta'limni rivojlantirish hamda pedagoglarning uzluksiz kasbiy

rivojlanishini ta'minlash dolzarb masalaga aylanmoqda. Bunda kadrlar sonining o'sishi bilan bir qatorda, ularning malaka darajasi va hududlar bo'yicha taqsimotidagi tafovutlarni kamaytirish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Mavzuning dolzarbligini tushunish uchun oddiy bir raqamga e'tibor qaratish kifoya: 2021/2022 o'quv yilida mamlakatda 10 ming 289 ta maktab faoliyat yuritgan bo'lsa, 2024/2025 o'quv yilida bu ko'rsatkich 10 ming 943 taga yetdi – bir yilning o'zida 175 taga, ya'ni 1,6 foizga o'sish. Har bir yangi maktab esa o'nlab, ba'zan yuzlab yangi pedagog kadrga ehtiyoj tug'diradi.

Demak, savol shundaki: tizim bu tezlikdagi o'sishga sifat jihatidan bardosh bera olyaptimi, yo'qmi? Ana shu savolga javob topish maqolaning asosiy maqsadi bo'lib qoladi.

Quyida esa maktabgacha va maktab ta'limi uchun pedagog kadrlar tayyorlash tizimidagi tarixiy tajriba, joriy islohotlar va statistik ko'rsatkichlarni tahlil qilib, ularning asosida rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mavzuga oid adabiyotlarni o'rganishda O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni ^[1], Vazirlar Mahkamasining 2017 va 2018-yilgi qarorlari ^[2], shuningdek, ta'lim sohasiga oid Prezident farmon va qarorlari asosiy huquqiy manba sifatida tahlil qilindi. Pedagog kadrlar soni, malaka toifalari va hududiy taqsimotini o'rganishda Milliy statistika qo'mitasi hamda Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligining ochiq ma'lumotlaridan foydalanildi.

Shuningdek, pedagog kadrlar kompetentligini rivojlantirishga oid ko'zga ko'ringan olimlar tadqiqotlarini, bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining metodik kompetensiyalarini rivojlantirish bo'yicha ilmiy maqolalar, darsliklar hamda Germaniya, Finlyandiya, Janubiy Koreya va AQSh tajribalariga bag'ishlangan tadqiqotlar o'rganildi. Mazkur manbalar pedagog kadrlar tayyorlashning huquqiy, tashkiliy, statistik va ilmiy-metodik jihatlarini yoritishda asos bo'lib xizmat qildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda pedagog kadrlar tayyorlash tizimining hozirgi holati va rivojlanish istiqbollarini aniqlash maqsadida tahlil, qiyoslash va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Statistik ma'lumotlar asosida pedagog kadrlar soni, malaka toifalari va hududiy taqsimotidagi o'zgarishlar tahlil qilindi. Tarixiy-qiyosiy usul yordamida mustaqillik yillarida pedagog kadrlar tayyorlash tizimida amalga oshirilgan islohotlarning asosiy bosqichlari o'zaro solishtirildi. Shuningdek, mavjud ko'rsatkichlarni hududlar kesimida qiyoslash orqali kadrlar malakasi-dagi tafovutlar aniqlandi. Olingan natijalarni umumlashtirish asosida maktabgacha va maktab ta'limi uchun zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashning ustuvor yo'nalishlari va amaliy takliflar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Statistik ma'lumotlar pedagog kadrlar sonining barqaror o'sish tendensiyasini ko'rsatadi. Agar 2015/2016 o'quv yilida umumiy o'rta ta'lim tizimida jami 385 ming nafar o'qituvchi faoliyat yuritgan bo'lsa, 2020/2021 o'quv yilida bu raqam 508 ming nafarga, 2024/2025 o'quv yilida esa 564,9 ming nafarga ko'tarildi. Bugungi kunda mamlakatdagi umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarida 6 million 776 ming 333 nafar o'quvchi ta'lim olayotgan bo'lib, bir pedagogga o'rtacha 12 nafar o'quvchi to'g'ri kelmoqda – bu ko'rsatkich, aytish mumkinki, mintaqaviy o'rtacha me'yordan unchalik uzoq emas ^[4].

Qiziqarli jihati shundaki, agar so'nggi besh yillikdagi o'sish sur'ati saqlanib qolsa, 2030/2031 o'quv yiliga borib maktablar soni taxminan 12 ming 100–150 taga, pedagog kadrlar soni esa 700 ming nafar atrofida yetishi mumkin. Albatta, bu raqamlar rasmiy prognoz emas, balki mavjud tendensiyaning shartli davomi sifatida baholanishi kerak, chunki demografik, hududiy va byudjet omillari yakuniy natijaga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin ^[5].

Kadrlar tarkibida yana bir e'tiborga molik holat kuzatilmoqda – jins bo'yicha nomutanosiblik. Bir yil ichida ayol o'qituvchilar soni 17 ming 500 nafarga oshgan bo'lsa, erkak o'qituvchilar soni, aksincha, 4 ming 700 nafarga qisqargan. Bu tendensiya hududlar bo'yicha bir xil emas: Toshkent shahrida ayol o'qituvchilar ulushi 85,9 foizga yetib, respublika bo'yicha eng yuqori ko'rsatkichni tashkil etsa, Jizzax viloyatida bu raqam 58,8 foizni tashkil etib, nisbatan muvozanatli holatda qolmoqda ^[6].

Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligining pedagog kadrlar attestatsiyasi bazasidagi ma'lumotlarni ko'rib chiqsak, mamlakat bo'yicha jami kadrlarning atigi 8,82 foizigina oliy malaka toifasiga ega ekanligi ma'lum bo'ladi. Bundan ham tashvishlirog'i – kadrlarning 21,37 foizi umuman hech qanday malaka toifasiga ega bo'lmagan, ya'ni o'rta maxsus ma'lumotli xodimlar hisoblanadi ^[7].

Ammo respublika o'rtacha foizi hududiy manzarani to'liq aks ettirmaydi. Ba'zi mintaqalarda toifasiz xodimlar ulushi 62,47 foizgacha yetib boradi, holbuki, o'sha mintaqada oliy malaka toifasiga ega bo'lgan pedagoglar ulushi atigi 0,12 foizni tashkil etadi. Boshqacha aytganda, bir mintaqada har o'n pedagogdan olti-yettinafari amalda hech qanday rasmiy malaka bosqichini bosib o'tmagan bo'lib chiqadi. Bunday tafovutni shunchaki

statistik xato yoki tasodif deb bo'lmaydi – bu, aftidan, uzoq yillar davomida hududlarga malakali kadr yuborish va ularni saqlab qolish siyosatida mavjud bo'shliqlarning natijasidir.

1-jadval: Quyidagi jadvalda respublika bo'yicha va eng og'ir holat kuzatilgan mintaqadagi ko'rsatkichlar qiyosiy tarzda keltirilgan

Malaka toifasi	Respublika bo'yicha o'rtacha, %	Eng og'ir holatdagi mintaq, %
Oliy toifa	8,82	0,12
Birinchi toifa	16,12	0,63
Ikkinchi toifa	20,50	4,45
Mutaxassis	33,20	32,34
Toifasiz xodim	21,37	62,47

Manba: Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, pedkadr.uzedu.uz ma'lumotlar bazasi asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti negizida Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti tashkil etildi. Bu qadamning mohiyati shundaki, endilikda pedagogik ta'lim yo'nalishi bo'yicha yagona metodologik markaz shakllanmoqda, bu esa mintaqadagi boshqa pedagogika institutlari uchun ham namunaviy o'quv dasturlarini ishlab chiqishga zamin yaratadi. Aslida, bugungi o'zgarishlarning ildizlarini 2017 yilga borib ham ko'rish mumkin. O'shanda Vazirlar Mahkamasining 187-sonli qarori bilan ilmiy-ta'lim klasteri tizimiga asos solingan edi. Klaster deganda, sodda qilib aytganda, maktabgacha, o'rta va oliy ta'lim muassasalarining ochiq dasturlar kompleksi orqali ish beruvchilar bilan birgalikda kadr tayyorlashi tushuniladi [3]. Maqsad esa aniq – amaliyotga tayangan, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan erkin foydalanadigan kompetent pedagogni tarbiyalash.

So'nggi ilmiy adabiyotlarni ko'zdan kechirar ekanmiz, xorijiy tajribaga murojaat qilish tendensiyasi kuchayib borayotganini sezish mumkin. Xususan, bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining metodik kompetensiyasini rivojlantirish borasida Germaniya, Finlyandiya, Janubiy Koreya va AQSh tajribasi ko'p tilga olinmoqda; bu mamlakatlarda qo'llaniladigan pedagogik hamkorlik, mentorlik tizimi va amaliyot bilan chambarchas integratsiya modellari alohida qiziqish uyg'otadi. Muhimi, ushbu tadqiqotlarda xorijiy tajribani shunchaki ko'chirib olish emas, balki uning O'zbekiston sharoitiga moslashtirilishi masalasi ham ko'tarilgan [8].

Muhokama va xulosa. Yuqorida keltirilgan natijalarni umumlashtirar ekanmiz, bir qarashda ziddiyatli, lekin aslida mantiqiy bog'liq bo'lgan ikki tendensiyani ko'rish mumkin.

Bir tomondan, kadrlar sonining barqaror o'sishi, institutsional islohotlar – yagona pedagogik universitet, dual ta'lim modeli – va ish haqining muntazam oshirilishi tizimning tashkiliy jihatdan mustahkamlanayotganidan dalolat beradi.

Ikkinchi tomondan, malaka toifalari tarkibidagi keskin hududiy tafovut, ayrim mintaqalarda toifasiz xodimlar ulushining 60 foizdan oshib ketishi, sifat jihatidan hali ham jiddiy tengsizlik mavjudligini ko'rsatadi [9].

Sirtqi ta'lim shaklining bekor qilinishi va dual modelga o'tish, balki bir necha yildan keyin – ya'ni yangi tartibda tayyorlangan bitiruvchilar mehnat bozoriga chiqqandan so'nggina – to'liq namoyon bo'ladi. Shu bois hozirgi paytda faoliyat yuritayotgan, ayniqsa uzoq va chekka hududlardagi toifasiz pedagoglarning malakasini oshirish masalasi kechiktirib bo'lmaydigan, tezkor yechim talab qiluvchi yo'nalish sifatida qolmoqda [10].

Xorijiy tajribaga nazar tashlasak, Finlyandiya va Janubiy Koreyada qo'llanilayotgan mentorlik va amaliyot bilan uzviy bog'liq tayyorlash modellari O'zbekiston sharoitiga qisman moslashtirilishi mumkin degan xulosaga kelish mumkin. Ammo bu o'rinda ehtiyotkorlik zarur – chunki, adabiyotlarda ko'p bora ta'kidlanganidek, xorijiy modelni mahalliy ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy kontekstdan tashqarida mexanik ravishda ko'chirish kutilgan natijani bermasligi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tahlillar pedagog kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish ta'lim sifatini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlaridan biri ekanligini ko'rsatadi. Pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligi, malaka darajasi va zamonaviy pedagogik faoliyatga tayyorligi ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarning amaliy natijadorligini belgilovchi muhim omillar hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, pedagog kadrlar tayyorlash tizimi bugungi kunda miqdoriy o'sish bilan bir qatorda, sifat jihatidan yangi rivojlanish bosqichiga o'tishni taqozo etmoqda.

Tahlil natijalari pedagog kadrlar sonining ortib borishi bilan bir qatorda, ularning malaka tarkibi va kasbiy tayyorgarlik darajasida hududlar kesimida muayyan tafovutlar mavjudligini ko'rsatadi. Mazkur holat pedagog kadrlar tayyorlash va ularning malakasini oshirish siyosatini hududlarning real ehtiyojlari bilan yanada uyg'unlashtirish zaruratini yuzaga keltiradi. Bunda kadrlar ta'minotini faqat son ko'rsatkichlari asosida emas, balki

malaka toifasi, kasbiy kompetentlik, amaliy tayyorgarlik va hududiy ehtiyojlar nuqtayi nazaridan ham baholash maqsadga muvofiq.

Pedagog kadrlar tayyorlash tizimining istiqboldagi samaradorligi, avvalo, institutsional islohotlarning izchil va barqaror davom ettirilishi, pedagog mehnatini rag'batlantirish mexanizmlarining takomillashtirilishi hamda hududlar o'rtasidagi malakaviy tafovutlarni kamaytirishga qaratilgan maqsadli chora-tadbirlarning amalga oshirilishiga bog'liq. Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalaridagi nazariy tayyorgarlikni maktab va maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi real pedagogik faoliyat bilan integratsiyalash pedagog kadrlar tayyorlash sifatini oshirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Shu jihatdan, dual ta'lim modelini pedagog kadrlar tayyorlash tizimiga bosqichma-bosqich va tizimli joriy etish alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur model bo'lajak pedagogning nazariy bilimlarini bevosita amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish, kasbiy muhitga erta moslashish, pedagogik vaziyatlarni mustaqil tahlil qilish va amaliy kompetensiyalarni shakllantirish imkoniyatlarini kengaytiradi. Bunda oliy ta'lim muassasasi, maktabgacha ta'lim tashkiloti va umumta'lim maktabi o'rtasidagi hamkorlikning aniq tashkiliy-pedagogik mexanizmlarini ishlab chiqish muhimdir.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, quyidagi amaliy takliflarni ilgari surish mumkin:

- hududlar kesimida pedagoglarning malaka toifasi, kasbiy tayyorgarligi va kadrlar bilan ta'minlanganlik ko'rsatkichlarini muntazam monitoring qilish tizimini takomillashtirish hamda toifasiz pedagoglar ulushi nisbatan yuqori bo'lgan hududlarga maqsadli qayta tayyorlash va malaka oshirish dasturlarini yo'naltirish;
- pedagog kadrlarga bo'lgan ehtiyojni hududlar, ta'lim bosqichlari va mutaxassisliklar kesimida muntazam prognoz qilish hamda pedagog kadrlar tayyorlash parametrlarini ushbu ehtiyojlar bilan muvofiqlashtirib borish;
- dual ta'lim modelini amalga oshirishda oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlik qiluvchi umumta'lim maktablari va maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarmog'ini bosqichma-bosqich kengaytirish, ayniqsa, viloyat markazlaridan uzoqda joylashgan hududlarda amaliyot bazalarini rivojlantirish;
- bo'lajak pedagoglarning pedagogik amaliyotini faqat kuzatuv faoliyati sifatida emas, balki mustaqil dars va mashg'ulotlarni rejalashtirish, o'tkazish, natijalarni tahlil qilish, refleksiya yuritish va tajribali pedagoglardan muntazam qayta aloqa olishni qamrab oladigan uzluksiz kasbiy tayyorgarlik jarayoni sifatida tashkil etish;
- xorijiy mentorlik va pedagogik amaliyotni integratsiyalash tajribalarini milliy ta'lim tizimining tashkiliy, hududiy va pedagogik xususiyatlariga moslashtirgan holda, dastlab pilot loyihalar doirasida sinovdan o'tkazish va samarali natijalarni bosqichma-bosqich ommalashtirish;
- pedagoglarning kasbiy rivojlanishini rag'batlantirishda malaka toifasi bilan bir qatorda ularning amaliy kompetensiyalari, innovatsion metodlardan foydalanish qobiliyati, kasbiy rivojlanish faolligi va ta'lim natijalariga qo'shgan hissasini hisobga olish mexanizmlarini takomillashtirish;
- pedagog kadrlar tayyorlash, qayta tayyorlash va malaka oshirish jarayonlari o'rtasidagi uzviylikni kuchaytirish hamda pedagogning oliy ta'lim bosqichidan boshlab butun kasbiy faoliyati davomida uzluksiz rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi yagona kasbiy rivojlanish tizimini shakllantirish.

Umuman olganda, pedagog kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirishda "tayyorlash – amaliyot – attestatsiya – malaka oshirish – kasbiy rivojlanish" bosqichlarini o'zaro bog'langan yagona tizim sifatida tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Bunday yondashuv pedagoglarning kasbiy salohiyatini izchil rivojlantirish, hududlar kesimida malakali kadrlarga bo'lgan ehtiyojni muvozanatlashtirish hamda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarning amaliy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi. Ta'lim to'g'risidagi Qonun. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi – Lex.uz.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2018, 3-iyul). Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablarini tasdiqlash haqida. 3032-son. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi – Lex.uz.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2017). 187-son qaror. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi – Lex.uz.
4. Gazeta.uz. (2025, 30-aprel). O'zbekistonda pedagog kadrlar tayyorlash tizimiga yagona yondashuv joriy etiladi. Gazeta.uz.
5. Anhor.uz. (2025). Maktablar soni qanchalik o'zgardi? O'zbekiston ta'limi raqamlarda. Anhor.uz.
6. Xabar.uz. (2025). O'zbekiston umumta'limi raqamlarda 2025–2026. Xabar.uz.
7. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. Pedagog kadrlarga lavozim va malaka toifalarini berish davriyligi haqidagi ma'lumotlar bazasi.
8. Bozorbayev, I. I. (2024). Kontekstli o'qitish asosida pedagog kadrlarning maxsus kompetentligini rivojlantirish bo'yicha xalqaro tajribalar. O'zMU xabarlari (ACTA NUUZ), № 1/9.
9. Jamiyat va innovatsiyalar. (2024). Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining metodik kompetensiyalarini pedagogik hamkorlik asosida rivojlantirishga oid xorijiy tajribalar tahlili. Jamiyat va innovatsiyalar, № 5.
10. Abt.uz. (n.d.). Pedagogika-ta'lim sohasini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari belgilandi. Abt.uz.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.